

GÂNDIREA LATERALĂ - DE LA TEORIE, LA APLICAȚII ÎN GRĂDINIȚĂ EFECTE ASUPRA DEZVOLTĂRII COPILULUI

Educatoare Moroșan Ina-Lăcrămioara
Școala Gimnazială „Liviu Suhar” – G.P.P. Iacobeni

Ca și gândirea logică (verticală), gândirea creativă (laterală) este un mod de folosire a minții, dar... altfel.

Gândirea laterală este capacitatea de a utiliza modalități creative de raționament pentru a rezolva problemele. Aceste idei sunt de obicei neconvenționale, care nu pot fi obținute folosind logica tradițională.

Procesul pas cu pas al gândirii laterale și termenul în sine au fost introduse în 1967 de Dr. Edward de Bono în volumul „New Think”. Potrivit acestuia, „Gândirea laterală este un set de procese care oferă un mod deliberat, sistematic de gândire creativă, care are ca rezultat o gândire inovatoare într-un mod repetabil.” El mai spune: „O persoană folosește gândirea laterală pentru a trece de la o idee cunoscută la crearea de idei noi”.

Ideea principală a acestui concept este că multe probleme de care ne lovim necesită, pentru rezolvarea lor, abordarea din mai multe perspective, până la găsirea celei care poate conduce la o soluție. Gândire verticală caută o anumită soluție pentru o anumită problemă „săpând” în adâncimea domeniului din care aceasta face parte. Spectrul soluțiilor posibile poate fi mult lărgit mergând în lateral, adică lărgind domeniul din care provine problema și căutând variante inedite și insolite de soluționare. Acestei „deplasări” laterale, care nu se încadrează în modelele cunoscute sau în clișeele obișnuite de rezolvare a unei probleme, de Bono i-a spus „gândire laterală”.

Edward de Bono, prin intermediul cărții „Gândirea laterală”, realizează o analiză comparativă între gândirea verticală sau logică și gândirea laterală sau creativă punând în evidență atât avantajele cât și dezavantajele ambelor modele de gândire.

Gândirea laterală este abilitatea de a gândi creativ, de a ieși din zona de confort. Gândirea laterală presupune renunțarea la limite, la modul de gândire tradițional și eliminarea prejudecăților.

Gândirea laterală are legătură cu intuiția, creativitatea și umorul (dispoziția). Este un alt mod de a gândi, de a ne folosi mintea. Se ocupă cu generarea de noi idei și de spargerea barierelor conceptuale ale ideilor vechi.

Diferențe dintre gândirea verticală și gândirea laterală:

Gândirea verticală	Gândirea laterală
este selectivă (alegem cea mai bună soluție)	este generativă (generăm cât mai multe abordări pentru a alege mai multe soluții)
are nevoie de o direcție ca să înainteze	întinde pentru a genera o direcție
e analitică	e provocatoare
este secvențială (întinde pas cu pas)	face salturi (golurile le umple mai târziu)
fiecare pas făcut trebuie să fie corect pentru a ajunge la o concluzie corectă	golurile pot fi umplute cu pașii corecți după formularea unor judecăți
negațiile blochează drumuri	nu există negații
cere concentrare și eliminarea a ceea ce nu e relevant	oamenii primesc cu bucurie intervențiile întâmplătoare
categoriile, clasificările și etichetele sunt fixe	nu se fac etichetări, nu se critică
urmează de fiecare dată cele mai plauzibile căi	urmează cele mai puțin probabile căi

Gândirea laterală nu este un substitut pentru gândirea verticală. Ambele sunt necesare. Ele sunt mai degrabă complementare. Argumentul principal este reprezentat de conștientizarea beneficiilor gândirii laterale, procesul care folosește informația pentru a stimula creativitatea.

Principiul esențial al gândirii laterale este acela că orice mod de a privi o situație este doar una din multele posibilități de a vedea acea situație. Gândirea laterală intervine când o anumită perspectivă pare să nu ne ducă spre niciun rezultat. Se cere atunci o schimbare radicală de optică.

Metoda Gândirii Laterale a lui de Bono oferă un mod de a gândi creativ în mod deliberat și sistematic care generează idei inovative, ne ajută să transformăm problemele în oportunități, să găsim soluții alternative și să sporim nelimitat numărul de idei noi și practice folosind tehnici neconvenționale care nu sunt utilizate în mod obișnuit.

Prin tehnici și instrumente folosite în mod sistematic gândirea laterală poate fi învățată, practică și utilizată de oricine.

Tehnici de gândire laterală:

- Focus: formularea definițiilor alternative pentru a obține cele mai bune rezultate.
- Lista propunerilor creative: canalizarea energiei creative într-un mod optim.
- Cuvântul aleator: folosirea unui in-put întâmplător pentru a ieși dintr-o stare de blocaj.
- Contestare: aplicarea întrebărilor: de ce A?, de ce B?, de ce C? oricărei situații sau mod de gândire.
- Lista de verificare a stilului de gândire obișnuit: ce pattern-uri de gândire folosești în mod obișnuit și cum poți ieși din limitele lor.
- Conceptul triunghi: utilizarea unui „punct fix” pentru a genera mai multe idei.
- Conceptul evantai: cum să generezi un număr mare de idei care satisfac același focus.
- Provocare: utilizarea termenului „po”, valorificarea stimulărilor intenționate și neintenționate.
- Recoltare: colectarea și organizarea sistematică a tuturor ideilor emise.
- Tratarea ideilor: transformarea oricărei idei într-una valoroasă și practică în același timp.
- Evaluare: lista de verificare, 11 aspecte diferite care fac ca evaluarea unei idei să asigure implementarea ei cu succes.

Gândirea laterală este direct legată de creativitate. În vreme ce creativitatea se rezumă la descrierea unui rezultat, gândirea laterală este descrierea unui proces. Un rezultat poate fi doar admirat și consacrat, pe când un proces poate fi învățat pentru a fi folosit. Drept urmare, un copil care poate gândi lateral este adesea mult mai creativ și mai imaginativ decât omologii săi.

Prin aplicarea tehnicilor de gândire laterală copilul este capabil să:

- rezolve probleme pe care nu le-a putut rezolva cu metode obișnuite;
- privește lucrurile din mai multe perspective;
- își dezvoltă abilitatea de a gândi altfel decât critic și analitic;
- descoperă idei noi;
- formulează răspunsuri la întrebări;
- găsește soluții în diferite situații.

Copilul preșcolar este prin natura sa creativ datorită curiozității sale, a freazăntului permanent pentru a cunoaște tot ceea ce se petrece în jurul său. În perioada preșcolară imaginația se exprimă viu prin tot ceea ce face copilul la grădiniță la toate activitățile.

Stimularea potențialului creativ al preșcolărilor impune utilizarea unor strategii care implică preșcolarul în activitatea de descoperire, de rezolvare de probleme, de investigare a realității și strategiile creative care pun accentul pe gândire laterală, spontaneitate, originalitate.

Dintre metodele bazate pe acțiunea fictivă, jocul ocupă un rol important în strategia de educare a creativității. Preșcolarii creativi se diferențiază de restul grupului prin diferite comportamente specifice. Foarte curioși, vin cu soluții neobișnuite, cu idei originale, au inițiativă și au un spirit de observație foarte dezvoltat, pun întrebări adecvate, fac conexiuni între elemente aparent fără nici o legătură, explorează noi posibilități, manipulează, controlează simultan mai multe idei, învață rapid și ușor, au o memorie bună, imaginație vie, vocabular vast.

Metodele interactive sunt foarte eficiente în dezvoltarea creativității și stimularea învățării de lungă durată, cât și a gândirii laterale.

O metodă de antrenament creativ, creată de Edward de Bono, este „Metoda celor 6 pălării”, utilizată cu succes în grădiniță.

Această metodă pune accent pe simplitate, pe disciplina gândirii, pe efort conștient și sistematic în anumite direcții. Este un joc de roluri care se preocupă mai mult de „ceea ce poate fi” (implicând gândire constructivă, gândire creatoare, conceperea pasului înainte) decât de „ceea ce este” (care se determină prin analiză, judecată, argumentație). Drept consecință, nu mai contează cine are dreptate și cine nu.

- pălăria albă – pentru fapte obiective și cifre;
- pălăria roșie – pentru un punct de vedere emoțional;
- pălăria neagră – pentru prudență, pentru evidențierea punctelor slabe ale unei idei;
- pălăria galbenă – pentru optimism, speranță, gândire pozitivă, beneficii;
- pălăria verde – pentru creativitate, idei noi;
- pălăria albastră – pentru organizarea procesului de gândire, pentru controlul folosirii celorlalte pălării.

Alte metode și tehnici de antrenament creativ aplicate în activitățile cu preșcolarii sunt Brainstorming, 6-3-5, Philips 6-6, Tehnica florii de lotus, Cubul, Explozia stelară, Tehnica schimbării perspectivei, Tehnica abordării inverse, Tehnica ieșirii în afara tiparului, Tehnica asocierii îndrăznețe (dă altă utilitate lucrurilor), Schimbă finalul poveștii etc. De asemenea, rezolvarea de puzzle-uri și ghicitori, jocurile senzoriale, jocurile de rol, lecturile după imagini, jocurile de mișcare, sortarea și ordonarea obiectelor, învățarea culorilor și a formelor, jocurile cu apă și nisip, învățare prin încercare și eroare etc., sunt exerciții utile pentru exersarea gândirii laterale.

Copiii trebuie să se miște, să atingă și să experimenteze totul într-un mediu sigur. Restricție limitată și multe oportunități de explorare sunt lucruri pe care le oferă grădinița. Provoacăndu-i pe copii să iasă din zona lor de confort, încurajându-i să experimenteze lucruri noi, variate, să exploreze noi modalități de a se exprima, aceștia vor fi capabili să genereze idei, să găsească soluții și analogii la situațiile propuse. Fiecare copil devine astfel un participant activ – independent sau de grup - la descoperirea adevărurilor, la creativitate.

Bibliografie:

1. Bernat S. E. Tehnica învățării eficiente. Universitatea "Babeș-Bolyai" Editura Presa Universitară Clujean, Cluj-Napoca, România, 2003
2. de Bono, Edward - Gândirea laterală (traducere Sabina Dorneanu), Editura Curtea Veche, București, 2018
3. Mih, V., - Psihologie educațională, Suport de curs, UBB, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației; Cluj-Napoca, 2007